

1) HRİSTİYAN FELSEFESİ

Temel Özellikleri:

- Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışından İstanbul'un Fethi'ne kadar süren yaklaşık 1000 yıllık bir süreyi kapsar.

- Bu felsefe; genellikle Hristiyan öğretisi üzerine kurulmuştur. Öğretmenleri, kilisenin (kutsal-ermiş) "aziz" diye tanıdığı din adamlarıdır.

- Kendine özgü bir düşünce yapısına sahiptir. Felsefe tarihinde özel bir yeri vardır. Asıl amacı; Hristiyanlığı korumak ve savunmaktır.

- Antik Yunan felsefesinin kavramlarını kullanmışlardır. Ortaçağın statik/durağan bir felsefe anlayışı vardır. Kilisenin doğruları her şeyi açıklamaya yetmektedir. Batı dünyası; bu dönemde tam bir bunalımın, sefaletin, fakirliğin ve cehaletin pençesi altında inlemektedir.

- Bu çağda görülen akım DOGMATİZM'dir. Bunun içindir ki; dinin ve kilisenin kurallarına eleştirmeden, sorgulamadan, yargılamadan olduğu gibi inanılmıştır. Felsefeyi araç olarak kullanmak isterler. DİN ile AKLI uzlaştırma çabasıdadırlar.

A) Patristik Felsefe:

a) Hristiyanlığın 5. yüzyıla kadar süren ve Ortaçağ felsefesine hazırlık olan dönemidir. Felsefeciler tarafından Hristiyanlığa yapılan saldırılara karşı koyan bir SAVUNMA felsefesidir.

b) Kilise ve papazlar tarafından temsil edilmesi nedeniyle bu döneme "KİLİSE BABALARI" dönemi de denilir.

c) Yunan ve Roma çok tanrıcılığına karşı Hristiyanlığı korumaya çalışır. Tek tanrıcılığı savunduğu için çok tanrıcılığı savunan Roma devletiyle çatışmaya girmiştir. Önemli temsilcisi; AGUSTİNUS'tur.

B) Skolastik Felsefe:

a) M.S. 5. yüzyılda başlayıp, 16. yüzyıla kadar süren dönemdir. Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlığı benimsemeleri ile yaygınlaşıp gelişen ve tüm ortaçağa damgasını vuran bir felsefedir.

b) Felsefe ve bilim adına her şeyin kilise okullarında yapılması nedeniyle SKOLÂSTİK FELSEFE (Okul Felsefesi) adını alır. Bir anlamda, Hristiyan inançlarını Aristo'nun görüşleri ile uzlaştırma çabasıdır.

c) Dogmatik bir felsefedir. Hristiyan dogmalarının kayıtsız şartsız benimsenmesi esastır. Bilim ve felsefeyle uğraşma hakkı yalnızca din adamlarına özgüdür. Asıl amacı; felsefeyi dinin hizmetine vermektir.

d) Eleştiriye karşıdırlar. Şüpheliği ve göreceliliği kabul etmezler. Hristiyan dogmalarını akılla temellendirmeye çalışmışlardır.

e) Hristiyanlığa yönelen saldırıları ARİSTO mantığı ve KIYAS yöntemiyle karşılamaya çalışırlar. Bilim ve felsefede kullanılan tek yöntem Aristo'nun kıyas yöntemidir.

f) Bilim ve felsefe dili; LATİNCE'dir. Latince öğrenimi de yalnızca kiliselerde yapıldığı için halkın bilim ve felsefe ile bağı tamamen koparılmıştır. Felsefe yapmadaki metod ve uygulamalarda ANTİK FELSEFE dönemi aynen taklit edilmiştir. Önemli temsilcileri; ANSELMUS, THOMAS'tır.

2) İSLAM FELSEFESİ

İslam dünyasının fetihler sonucu karşılaştığı kültürlerle etkileşimi sonucu ortaya çıkmıştır. 2 nedeni vardır:

A) İç nedenler: O dönemin siyasal ortamı, Kuran-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerin buyrukları söz konusudur. Bilim ve felsefenin gelişebilmesi için en uygun ortam; eleştiri ve hoşgörü ortamıdır. İslamiyet'in yayılması ve Hristiyan Skolâstiğinin baskılarına karşı direnebilmesi için eleştiri ve hoşgörüyü temel alıyordu.

B) Dış nedenler:

- İslamiyet'in doğuşu ve Arap yarımadasında başlayan "yeni bir kültür akımı", Doğuda HİNT; Batıda YUNAN kültürü ile karşılaşmıştır. Ayrıca İRAN ve HİNT medeniyetlerinden çeşitli eserlerin tercümelere de İslam felsefesinin oluşum ve doğuşunu etkilemiştir.
- Eski YUNAN ve ROMA eserlerinin çeviri faaliyetleri etkili olmuştur. Kilise ile görüş ayrılığına düşen bazı Hristiyan mezhepleri mensupları, kilisenin zulmünden kaçarak Suriye, İran ve Irak ülkelerine yerleştiler.
- İslam dünyası, kilise tarafından yasaklanan yahut değiştirilerek Hristiyanlıkla uzlaştırılan Yunan ve Roma felsefesine ait yapıtları, çeşitli çeviri merkezlerinde tanımıştır. Böylece Batı dillerinden Arapçaya çeviriler başlamış ve bu çeviriler, İslam dünyasının dikkatini Antik Döneme çekmiştir.
- İslam dünyasında özellikle Platon ve Aristo'nun yoğun bir şekilde tartışıldığını görüyoruz. İslam dünyasında Yeniçağla birlikte Batıyı etkileyebilecek ünlü Aristocular yetişir.

Temel Özellikleri:

- * İslam kültürünün alan ve çerçevesi içinde ortaya çıkan felsefi çabaların hepsi bir bütün olarak İslam felsefesini oluşturur. Bu bakımdan İslam felsefesi; TÜRK, ARAP, HİNT ve PAKİSTAN gibi toplumların ortak felsefesidir.
- * Tartışmaya açık bir felsefe olması bakımından Ortaçağın DOGMATİK ve TAKLİTÇİ kilise felsefesinden ayrılır. Adeta karanlıklarla dolu 1000 yıllık Ortaçağ tarihinin içerisinde parlayan bir yıldız olmuştur.
- * Felsefe çalışmalarında ortak dil olarak ARAPÇA kullanılmıştır. İslam dininin bilme, anlama ve araştırma ile ilgili emirlerinin İslam felsefesinin doğuş sebeplerinin başında geldiği söylenebilir. d) İslamiyet'in kısa zamanda geniş bir alana yayılması ve çeşitli kültür merkezleriyle karşılaşmış olması, İslam felsefesinin doğuşunu ve gelişimini hızlandırmıştır.

- * Akla önem ve değer verilmesi, tartışmaların hiçbir otoriteye dayanmadan akılla yapılması, insanların anlayabileceği şekilde dini anlatabilmek, felsefi akımların neden olduğu problemlere cevap vermek ve dini kuralları net olarak açıklamak, esas niteliklerindedir.
- * İslam'ı seçmiş ancak ilkel düşünce ve eski geleneklerin etkisinden henüz kurtulamayan insanlara gerçek İslam öğretisini açıklamak ve tanıtmak, temel özellikleri arasında yer alır.

İSLAM FELSEFESİNDE FARKLI EKOLLER

1) Kelamcılar: Kelam, "Allah'ın Sözü" anlamına gelir. Kuran'a ve Hadislere dayanan felsefe türüdür. Antik dönem etkisiyle oluşan İslam felsefelerine tepkidir. İslam dininin ana ilkelerini "akıl yoluyla temellendirme" çabalarından doğar. Kelam okullarının doğuşundaki diğer amaç; İslam dinine yönelebilecek yanlış görüşlere karşı çıkmak ve inanç esaslarını korumaktır. Kelamın asıl amacına yönelik olarak çalışmalarını sürdüren kelam okulu EŞARIYE'dir.

a) Eşariye: Asıl İslam felsefesini temsil edenlerin kurdukları kelam okuludur. Amaç; İslam dinini her türlü saldırı karşısında akılla korumaktır. Akılın imkânları sınırlıdır ve tüm inanç konularını açıklamaya yetmez. Yani sadece akılla her şey açıklanamaz. İmanla çelişen ve çatışan hiçbir bilgi doğru olamaz. Bundan dolayı; önce iman, sonra akıl gelir.

b) Mutezile: Eşariye okuluna karşı çıkanların oluşturdukları felsefe okuludur. Kuran'ın akılla açıklanabileceğini yahut yorumlanabileceğini savunur. Akla aykırı olan tüm inançlara karşı çıkar. İnsan, eylemlerini kendisi yaratır, özgürdür ve kadere bağlı değildir. Akılla açıklayamadıkları hiçbir şeye inanmazlar. İslam dininin bütün esaslarının akıl yoluyla kavranabileceğini savunurlar. Sınırsız özgürlük ve bireycilikten yanadırlar. İnsan aklının sınırsız olduğunu öne sürerler.

2) Tasavvufçular: Gerçeğe kelamcılarda olduğu gibi tartışma yoluyla değil, yaşayarak ulaşılabilir. İnsanın duygu ve sezgi yoluyla Allah'a ulaşmasını ve

sevgisiyle bütünleşmesini mümkün gören düşünce sistemidir. Evrende bulunan her şey, gerçek varlık olan Allah'ın varlığına işaret eder. Allah'ın yarattığı her şeyi yine Allah için sevmek gerekir. Tasavvuf; bir kişilik geliştirmesidir, bir yaşam felsefesidir. Önemli temsilcileri; Mevlana, Hacı Bektaş, Yunus Emre, İbn-i Arabî...

REŞADİYE MENTAL